

УДК 811.161.2:323:070.481(051)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/28.208637>

Оксана МИКИТЮК,

orcid.org/ 0000-0003-3922-4610

кандидат філологічних наук,

доцент катедри української мови

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) MykytyukStek@ukr.net

Марта МИКИТЮК,

orcid.org/ 0000-0001-9263-1237

студентка IV курсу

Інституту архітектури та дизайну

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) m8632marta@ukr.net

УКРАЇНСЬКА МОВА КРІЗЬ ОПТИКУ МІЖНАРОДНОГО ЖУРНАЛУ

На основі проведеного аналізу доведено, що публікація матеріалів в журналі «*Ab imperio*» про українську мову зазвичай подана в негативно викривленій оптиці та є втручанням у внутрішню політику України. Зокрема, в російськоцентричних статтях висвітлено ідею про «позитивну дискримінацію» та про «недостатньо репресивну політику» щодо перебування України у складі СРСР, що спростовано на державному рівні та засвідчено численними мовознавчими, історичними, етнографічними українськими матеріалами.

Мета розвідки – простежити російськоцентричну та (як антитезу) українськоцентричну версії поняття «мова» на основі міжнародного журналу «*Ab imperio*». Метод контрастивного аналізу дозволяє з'ясувати ідеологічне та державотвірне наповнення українського питання.

Умотивовано, що публікація документів про мовну ситуацію України в Гарвардських студіях, які аналізує часопис, містить чимало сумнівних аспектів, наприклад, про системну близькість української та російської мов, про суржик як про результат субнорми, про важливість російськомовної спадщини Т. Шевченка. У публікаціях журналу є матеріали про єдину мову, віру та назву «Русь», яка спільна для українців та росіян. Такі статті є руйнівними для українського мовного простору та не дозволяють показати величі України як держави з волелюбними князями та гетьманами, як самобутньої країни з міцними традиціями, сильною волею, національною історією. Важливо, що російськоцентричну позицію про спільні терени та мову для росіян та українців заперечили видатні українські вчені, наприклад, М. Грушевський, О. Потебня, І. Франко, В. Даниленко тощо. Українськоцентрична позиція в тексті статті підтверджена наявністю пам'яток від XI–XII ст. та численними матеріалами, які показують соборницькі прагнення українців і є важелем утвердження державницького статусу української мови.

Ключові слова: українська мова, журнал «*Ab imperio*», контрастивний метод, українськоцентрична та російськоцентрична позиції.

Oksana MYKYTYUK,

orcid.org/ 0000-0003-3922-4610

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language

of Lviv Polytechnic National University

(Lviv, Ukraine) MykytyukStek@ukr.net

Marta MYKYTYUK,

orcid.org/ 0000-0001-9263-1237

4th year Student

of Institute of Architecture and Design

of Lviv Polytechnic National University

(Lviv, Ukraine) m8632marta@ukr.net

UKRAINIAN LANGUAGE THROUGH THE PERCEPTION OF INTERNATIONAL JOURNAL

On the basis of the analysis, it was proved that the publication of materials about Ukrainian language in the journal «*Ab imperio*» is usually presented in negatively distorted optics and is an interference with the domestic policy of Ukraine.

In particular, the Russian-centric articles covered the idea of «positive discrimination» and «not sufficiently repressive policy» regarding the existence of Ukraine in the USSR, which was refuted at the state level and attested by numerous Ukrainian linguistic, historical and ethnographic materials.

The purpose of the article is to trace the Russian-centric and (as the antithesis) Ukrainian-centric version of the concept «language» based on the international journal «Ab imperio». The method of contrast analysis allows to find out the ideological and state-building content of the Ukrainian question.

It is motivated that the publication of documents on the language situation of Ukraine in the Harvard studios, which analyzes the journal, contains many doubtful aspects, for example, the systematic closeness of the Ukrainian and Russian languages, the Surzhyk (mixed Russian-Ukrainian dialect) as a result of the sub-norm, the importance of the Russian-speaking heritage of T. Shevchenko. The publications of the magazine contain materials about the common language, religion and name Rus', which is common for Ukrainians and Russians. Such articles are destructive to the Ukrainian linguistic space and do not allow to show the grandeur of Ukraine as a state with freedom-loving princes and hetmans, as a distinctive country with strong traditions, strong-willed people and national history. It is important that the Russian-centric position on common ground and language for Russians and Ukrainians was rejected by prominent Ukrainian scholars, for example, M. Hrushevsky, O. Potebnya, I. Franko, V. Danylenko, and others. In the text of the article the Ukrainian-centric position is confirmed by the existence of monuments from the XI-XII centuries and numerous materials that show the Ukrainians' synodic aspirations and are the leverage of establishing of the state status of Ukrainian language.

Key words: *Ukrainian language, magazine «Ab imperio», contrastive method, Ukrainian-centric and Russian-centric position.*

Постановка проблеми. Україна здобула незалежність 1991 року, проте ідея соборності та волі йде з могутньої Русі-України, а якнайточніше вона означена невмирущими словами пророка Т. Шевченка: «В своїй хаті – своя правда, і сила, і воля». Самостійності Української держави передувала довга самовіддана та жертвна боротьба українських січових стрільців, воїнів УПА, які щонайменше до 60-их років ХХ ст. в підпіллі боролись проти окупаційних режимів. Розпад СРСР був неминучим, позаяк усі імперії приречені на загибель, а «очевидець судового процесу над замовним убивцею Степана Бандери Карл Андерс, на перший погляд, констатував парадокс: це вбивство – одна з найтяжчих поразок Радянського Союзу в холодній війні» (Фаріон, 2009: 27). Тож ця подія стала початком нового щабля змагань українців за свою незалежність, яка триває до сьогодні, оскільки Україна перебуває в силовому полі Росії й це підтверджує теперішня російсько-українська війна (2014–2020 рр.). Крім того, агресивна зовнішня політика північно-східного ворога посилена численними засобами масової інформації, які повсякчас обговорюють питання української мови, української ідентичності, українських подій тощо. Свідченням численних утручань у внутрішню українську політику є публікація статей у міжнародному журналі «Ab imperio», який засновано у Нью-Йорку та Казані. Попри міжнародний статус, редактори зазначають: «Ми – все-таки російський часопис» (Герасімов, 2007: 130). Це видання від 2000 р. до 2019 р. містить понад 60 досліджень (40 – російськомовних, 22 – англійськомовні та низку дотичних матеріалів), пов'язаних з Україною. До речі, руйнування та

применшення української сутності відбувається під патронатом українського історика Я. Грицака, який є одним із редакторів «Ab imperio».

Можливо, журнал видають із метою просвіти російських науковців, але публіцист, філософ, критик Д. Донцов просвітянство визначив як «мішанину з імпотентного гуманітаризму, анархічної свободолобності й розміряної прекраснотушності» (Донцов, 2012: 178), тому це – не навчання науковців, а геополітичний вплив на читача. Крім того, націєцентричну функцію в державі виконує мова, однак «Ab imperio» позиціонує для друку російську та англійську мови, хоча зазначає, що матеріали «приймаємо також написані українською, німецькою і французькою» (Герасімов, 2007: 129). Звісно, я перевірила можливість надіслати українською мовою статтю, аби громада могла прочитати і зрозуміти українську думку, й отримала таку відповідь: «Не відповідає формату, прийнятому в “Ab imperio”» (від редактора І. Герасімова (12.03.20 р.)). Отож зрозуміло, що дозвіл подавати матеріали українською мовою – це лише показова ширма, якою прикрито імперську сутність журналу.

Аналіз досліджень. Мовну політику журналу «Ab imperio» висвітлюють численні російськоцентричні публікації. Наприклад, автори пояснюють читачам політику радянського керівництва першої половини ХХ ст. (Мельникова, 2012; Вульпиус, 2005). Зазвичай меншовартісність української мови показує 29-й том НУС (Українських гарвардських студій), який прорецензовано в часописі (Остапчук, 2012). Суть російської нації як спадкоємниці Русі з єдиною вірою та мовою вимальовує у своїй розвідці І. Сікорський (Сикорский, 2003).

Принагідно для розуміння українського питання розглянуто статті Б. Ашкрофта (Ашкрофт, 2005) та М. Хроха (Хрох, 2005). Саме ці тексти «Ab imperio» є базою для обговорення в поданому матеріалі.

Важливо, що українськоцентрична позиція охарактеризована в текстах великого публіциста Д. Донцова, який дав ідеологічні та політичні настанови побудови сильної держави на основі націоналізму, традиціоналізму та сили (Донцов, 2011; Донцов 2006 тощо). Зовнішню політичну ситуацію України крізь призму вагової української джерельної бази ілюструє В. Кубайчук (Кубайчук). Історію української мови відтворюють праці І. Франка (Франко, 2008), В. Шарканя (Шаркань, 2013), С. Губерначука (Губерначук, 2005) та доповнює розвідка про друкарство Я. Ісаєвича (Ісаєвич, 2008). Цінним матеріалом є праця П. Штепи, який викривально змальовує суть російської ментальності (Штепа, 2003).

Мета статті – простежити російськоцентричну та (як антитезу) українськоцентричну версію поняття «мова» на основі міжнародного журналу «Ab imperio».

Метод контрастивного аналізу дозволяє з'ясувати ідеологічне та державотвірне наповнення українського питання.

Вклад основного матеріалу. Надважливе значення для розуміння українських реалій мають такі актуалізовані в часописі думки. Наприклад, Т. Мартін вважає, що впродовж 1920–1930-х років імперія СРСР щодо України провадила «політику позитивної дискримінації», або «позитивної дії» (Мельникова, 2012: 209). Ще одна ідея російської історіографії (попри інші думки) полягає в тому, що політика була «недостатньо репресивною та послідовною» або її не поєднали зі «стратегіями позитивного стимулювання» (Вульпиус, 2005: 193). Як відповідь на ці закиди варто нагадати про організований голодомор як геноцид українців, знищення української мовної системи, що виявилось у нівелюванні українського правопису та забороні численних слів (термінологічні бюлетені впродовж 1933–1935 рр. забрали з українського фонду 14,5 тис. слів), політику переселення українців на неукраїнські території та низку інших типів плондрування українського етносу, що до сьогодні призводить до мовних проблем у самостійній Україні. Зрештою, термін «дискримінація» не передбачає нічого позитивного, тому вислів «позитивна дискримінація» є оксимороном.

Відродо, що традиційно актуальне мовне питання увиразнює пізнавальна стаття Б. Ашкрофта. Автор розвиває центральну тезу

Е. Сепіра: мова функціонує не просто як фіксація досвіду, а також як засіб, за допомогою якого відбувається конструювання цього досвіду для мовця (Ашкрофт, 2005: 84). Отож Росія до сьогодні створює («конструює») позитивний образ російської мови та зазіхає на інші мови, зокрема, нашу, тому українці й досі є на лінії оборони своєї мови, яка для України має державотвірне значення.

Мовне питання «Ab imperio» проаналізуємо на прикладі трьох складників:

1. Українська мова крізь призму Гарвардських студій

Цінним фактажем для розуміння політики журналу «Ab imperio» є переказ мовного питання в Українських гарвардських студіях (Harvard Ukrainian Studies – HUS), де 29-й том (2011 р.) має назву «Українська філологія та лінгвістика в XXI столітті». Постає питання, для чого часописові потрібно переказувати те, що містить цей том. Виявляється, це вкрай потрібно, адже у низці статей червоною ниткою проходить думка про недосконалість української мови порівняно з російською.

Уражає масштабність української проблематики в українських Гарвардських студіях, наприклад, проаналізовано мовну ситуацію на українсько-білоруських землях початку XVIII ст. та на землях Гетьманату (теж у XVIII ст.), охарактеризовано суть Іпатіївського літопису, простежено сучасну законодавчу базу мовної політики (Остапчук, 2012: 543–547). Утішає те, що, досліджуючи галицькі грамоти XIV–XV ст., М. Мозер зауважує їхній «південноруський (галицький) характер» (Остапчук, 2012: 544). Отож Україна перебуває під пильним поглядом світової громадськості.

Серед цих безперечно потрібних тем маємо й низку суперечливих аспектів у статтях. Наприклад, О. Толочко сумнівається в авторстві Нестора в «Повісті временних літ» (Остапчук, 2012: 542). Літературознавчий огляд не є предметом розгляду статті, проте варто додати, що сумніви О. Толочка показово йдуть від його батька (П. Толочка) та знецінюють українські світоглядні аспекти. Оскільки літописець говорить про племена, які «мали свої звичаї й закони своїх батьків, кожен свій норів і свій побут», то логічно виходить, що ці звички та звичаї не були російськими, тому автор статті вважає потрібним нівелювати український характер. Варто пригадати, що з давніх-давен «Російська імперія, маючи незрівнянно потужний апарат пригнічення» (Лукінюк, 2003: 139), не могла собі дати раду з українською самобутністю.

Говорячи про «системну близькість російської та української мови», Гарвардські студії

визначають суржик як «різновид просторіччя» та пояснюють його як наслідок формування «субнорми в цьому сегменті українського мовного простору» (йдеться про східні терени – *О. М.*) (Остапчук, 2012: 548). Із цього приводу я вважаю таке. По-перше, близькість російської та української мов створена в часи підневільного статусу української мови й має підґрунтям політичні чинники. Таблиця «Лексичні відмінності мов», подана в Лінгвістичному музеї Київського національного університету ім. Т. Шевченка, переконує, що «українська мова відрізняється від польської на 30 відсотків; від болгарської – на 32; від чеської – на 36; від російської – на 38. Отже, причина засилля російської мови в Україні полягає не в лексичній близькості мов, а в політиці, метою якої є вигублювання українського етносу, недопущення розквіту української України» (Лизанчук, 2004: 8). По-друге, імперська Росія постійно зазіхала на чужий національний продукт. Про це вмотивовано говорить П. Штепа: «Назву своєї імперії (навіть і народу) (Московщина – *О. М.*) украла в Україні. Назву своєї столиці (Москва) – у фінів. Навіть свою мову склала із запозичень у фінів, татар, українців, німців, французів», тобто «злодійство, крадіжки, брехливість, ошуканство» (Штепа, 2003: 42) стали національними рисами росіян. По-третє, суржик – це звulгаризований різновид мовлення, який виник унаслідок штучного об'єднання елементів різних мов, через те й засвідчує деградацію й геноцид суспільства. За І. Дзюбою, «суржик – форма диверсії, акт державної зради». Вважаю, що давати оцінку суржику як субнорми не зовсім науково, а те, що до уваги взято східну частину України, яка щонайбільше зазнала втрат у період «героїчної побудови комунізму», й поготів.

Показово, що Гарвардський том не оминув питання російськомовного «Щоденника» Т. Шевченка: «Парадоксально, але навіть творчість такої культової фігури як Т. Шевченко є прикладом жанрового розподілу російської та української мов: як відомо, його прозові твори та «Щоденник» написані російською» (Остапчук, 2012: 546). Серед численних можливих причин російськомовного (зовсім не визначального та незначного) доробку Кобзаря видається слушною думка проф. Т. Космеда, яка наголошує: «Шевченко вибрав для «Журналу» російську мову для того, щоб прийняти російськомовну (ні в якому разі не рівнозначне з російською) персону або маску» (Космеда, 2012: 229). Сам Т. Шевченко в листі до свого знайомого Я. Кухаренка (1842 р.) пише: «Переписав оце свою «Слепу» та й плачу над нею, який мене чорт спіткав і за який гріх,

що я оце сповідаюся кацапам черствим кацапським словом».

Отож, Т. Шевченко навічно є й буде символом національної мови, української ідентичності та взірцем безперестанної наснаги за власну унікальність. Оскільки на той час у Російській імперії було дозволено друкувати лише російською мовою, то цим правом, імовірно, і скористався Т. Шевченко, проте чужомовні твори зовсім не є показовими для ментального портрета українського генія. Натомість російська влада всілякими способами намагалась стерти його ідентифікаційну українську сутність та була принагідно причетна й до його знищення, позаяк останні роки життя в Петербурзі український Пророк провів у кімнаті-майстерні, а техніка офорта вимагала використання небезпечних токсичних кислот, які швидко довершили руйнування організму, спустошеного 10-річним ув'язненням.

Щодо характеру українців, то варто знати, що вольовий характер, незламна віра, ненависть до ворогів українці мали від найдавніших часів. Про це, спираючись на традиції, велично говорить ідеолог українського націоналізму Д. Донцов: «Який народ протягом віків неволі <...> не раз був пострахом своїм гнобителям і серед усіх мук творив школи для освіти молоді? Це були українці! Ми досі пишаємося побідними походами Святослава – в них були лави українців! – Бояни були поети України, в той час як Москва не лишила нам пам'яті своїх співців. Для нас безсмертне «Слово о полку Ігоревім», а це – твір український <...>» (Донцов, 2011: 125).

Варто наголосити, що Гарвардські студії не цитують Д. Донцова, не говорять про український націоналізм, не визнають української сили духу, натомість бачать сумніви щодо автора «Повісті временних літ», акцентують не на визначальному «Борітеся – поборете», а на російськомовних творах Т. Шевченка, не на соціолінгвістичній ситуації цілісної України, а лише на теренах Сходу. Тому ці думки так удало переказує «Ab imperio», адже українська мова зовсім не проглядає з публікацій як державотвірний феномен українців.

2. Українська мова в контексті російської

Українську мову журнал розглядає лише крізь призму російської, що пояснює І. Сікорський: «Недавні намагання деяких етнографічних і політичних утопістів стати шлях історично складеного та закінченого об'єднання російського народу винайдення з цією метою неісторичної назви українців для «южнорусской ветви» його не можна визнати ні науковим, ні вдалим, ні «удавшимся»» (Сикорський, 2003: 248). Автор розповідає, що російська нація склалася дуже добре, тому що:

- антропологічно тільки дві раси (без домішок);
- свобода об'єднання, а не насилля;
- єдина віра;
- єдина мова;
- спільна історична доля.

Далі каже, що мова, віра та єдина назва Русь – усе це стосується Росії. І найважливіше: XVIII ст. датують єдиною мовою для українців та росіян (Сикорский, 2003: 249–251). Висновок неперевершено чудовий для імперського журналу: і Т. Шевченко, і О. Пушкін почули психологію мови, та росіян уже ніщо не похитнуло (Сикорский, 2003: 252). Та щоб закінчити, ось вам риси російського характеру, які подає І. Сікорський: примирення, поступливість, миролюбство та згода (Сикорский, 2003: 254). Натомість маємо цитату російських діячів: «в Росії ж, як каже Бакулін, – (витворився – *О. М.*) тип “раба і деспота” водночас. Прикмети москаля, – підтверджує В. Соловйов – “проізвол і раболепство”. Ось влучна характеристика всіх Рудіних російської літератури. Багато хочуть – і нічого не можуть. Непомірний апетит – і жодної волі. Оновлення цілого світу у проєкті – і “хлопанье глазами” на ділі» (Донцов, 2009: 267–268).

Щодо єдиної мови, то це спростували історики, етнографи, мовознавці, які доводять історичну осілість українського народу на теренах України від найдавніших часів (В. Хвойка, О. Потебня, М. Грушевський та інші). А такі українські вчені як В. Щербаківський, О. Кандиба (О. Ольжич) тощо вважають, що українці як етнос сформувались іще 6–8 тисяч років тому і є прямими нащадками-спадкоємцями носіїв Трипільської культури та їхньої держави Оратти (Аратти) (Микитюк, 2018: 19). Відомим є також факт, що візантійський історик П. Панікійський 448 році від Р. Х. (згодом саме він розгромив Римську імперію), який перебував на території сучасної України, записав слова «мед» та «страва». До історичних фактів, які свідчать про наявність української мови задовго до утворення княжої держави Русь-України, мовознавець О. Стрижак долучає історію виселення сербів та хорватів з українських земель у 638 році (Губерначук, 2005: 21). Подаючи зовнішню історію української мови, В. Кубайчук на основі джерельної бази доводить, що 860 рік – київський (увага! київський) князь Аскольд прийняв християнство, 861 – засвідчено писемність на Русі, 866–882 – створено Літопис Аскольда тощо (Кубайчук, 2004: 1).

На особливу увагу заслуговує концепція М. Грушевського, який аргументував, що етнічні

українські землі ще до часів Русі заселяли українці та спростовував теорію російського історика Погодіна про «єдність трьох братніх мов». Інтелектуал, мислитель, знавець понад 16 мов, І. Франко пише: «Історичні дослідження вистежують сліди сего народу майже аж до великої слов'янської міграції в VI ст., показують нам його предків у напівзабутих антах, розвертають нам образ його родового і племінного життя у VIII і IX віках, виявляють перші сліди самостійних державних організацій між ними в першій половині IX віку» (Франко, 2008: 6).

Щодо України, то вона в IX–XIII ст. була однією з найбагатших держав Європи. Уже на той час українці будували собори, формували книгозбірні, утверджували християнство. Українці мали відомі торгівельні взаємини із Грецією, Малою Азією, Індією тощо. Натомість основи російської літературної мови заклав М. Ломоносов, а в Україні на той час уже функціонував науковий стиль, який у «XIV–XV ст. поповнили логіко-філософські трактати, фізико-математичні, астрономічні твори тощо» (Шаркань, 2013: 100).

Свідченням високорозвиненої української мови є і друкарство. Порівняймо: «1574–1648 в Україні працювало 25 друкарень, із них 17 належали українцям і видавали книжки переважно церковнослов'янською та українською мовами, 7 друкарень – латинською й польською мовами. На відміну від Росії, де в цей час була лише одна велика державна друкарня в Москві» (Ісаєвич, 2008: 445). В Україні до 1709 р. (Полтавська катастрофа) видано тисячі книжок. Про освіченість українців свідчить і те, що «навіть приватні книгозбірні були великі, як-от: у Т. Прокоповича – 3 тисячі книжок, у Т. Лопатинського – 1400, С. Яворського – 600, Д. Туптала – 300, Я. Маркевича – 300 тощо. У всій Московщині не було тоді (XVIII ст.) стільки книжок, скільки їх мали ці кілька українців» (Штепа, 2003: 366). Також знання мов, зокрема й латини, було нормою серед славних лицарів Війська запорізького, спадкоємцями яких ми є.

Імовірно, в ментальності росіян донині (й навічно) вкорінена думка про вищість мови, про обраність їхнього народу, тому перевчити їх неможливо, неможливо й численними фактами унаочнити для них державотвірну та націєтвірну функцію української мови. Основою Російської імперії є нищення чужого, а проблема ще й у тому, що саме українці причетні до розбудови цієї ворожої держави. Наприклад, колишній ректор Києво-Могилянської академії Т. Прокопович

очолив Синод православної церкви, на українських кістках збудовано Санкт-Петербург, про що Т. Шевченко писав: «Якби то, – думаю, – якби. Не похилилися раби... То не стояло б над Невною Оцих осквернених палат». Убивча щодо України політика Росії є й сьогодні, адже В. Путін скерував Росію в бік загарбання чужих територій та утворив монархічну (антидемократичну) державу з бідним населенням, яке руйнує життя сусідам.

3. Успішна мовна програма для України

Позитивним прикладом для українізації України є аналогія з Чехією. Тож стаття М. Хроха інформує про чільну обставину, яка була базою для успішної мовної програми: наявність колективної пам'яті про розквіт чеської мови до 1620 року. І це не була штучно «сконструйована» картина минулого: від «золотого віку» залишились літературні твори, які не лише формували національну гордість і самосвідомість, але і слугували основою для кодифікації й модернізації чеської мови (Хрох, 2005: 34). Чехи усвідомили, що лише традиції мови та культури дозволяють утілювати в життя націєтворчі засади.

Чеський досвід дає впевненість, що ми нездоланні, тому що українську національну ідентичність засвідчують численні твори, відомі від найдавніших часів, тому треба лише їх уміти популяризувати й вивчати. Переконливим фактом наявності давньоукраїнської мови у V–IX ст. є «Велесова книга», написана ранньою кирилицею. Текст пам'ятки – це зведення проповідей, серед яких є легенди, історичні перекази, теологічні судження, які склали впродовж кількох століть. Писали тексти волхви (носії світлого духу, які вміли «уласкавити богів» (І. Огієнко)), а тому побутує думка, що літописання розпочали не монахи християнських храмів, а язичницькі жерці. Книга була написана, щоб зберегти історичну пам'ять, передати досвід виживання, з'ясувати відповідальність перед прийдешніми поколіннями, виховати любов до землі, розтлумачити свою віру, згуртувати народ, закликати до волелюбства та незалежності.

Знаними є тексти від XI ст., серед яких – Остромирове Євангеліє, Збірник Святослава, Слова Григорія Богослова, «Слово про закон і благодать» Іларіона тощо. Від XII ст. – «Слово о полку Ігоревім», Галицьке Євангеліє, «Повість временних літ», «Повчання» Володимира Мономаха та численні інші. Перелік творів, які відтворюють українські мовні риси, величезний, проте москвини привласнюють спадщину Руси та проводять конференції, присвячені руським князям.

Отже, оптика міжнародного часопису всуціль російськоцентрична й не відтворює української ментально-політичної та національної сутності. Саме про це ще свого часу писав геніальний Д. Донцов: «Конфлікт між Україною та Росією був засадничої природи, яка виключала компроміси, лише вимагала боротьби, з перспективою знищення однієї сторони або другої як політичного чинника східної Європи. Іншого шляху для України не було» (Донц, 2011: 28).

Висновки. Проведений контрастивний аналіз мовного питання переконує, що самостійність України неможлива без цілковитого розриву з азійською Росією та повної національно-культурної ізоляції від цього народу. Друк українознавчих матеріалів у журналі «Ab imperio» доводить, що без українських генів Російська імперія не обходиться, але постійно формує викривлене зображення України.

Отже, політика журналу полягає в негативному висвітленні сутності України на міжнародній арені, дарма що «Ab imperio» подає погляд про «позитивну дискримінацію» та про «недостатньо репресивну політику».

Публікація документів про мовну ситуацію України в Гарвардських студіях, які аналізує часопис, містить чимало невмотивованих аспектів, зокрема, про системну близькість української та російської мови, про суржик як про результат субнорми, про важливість російськомовної спадщини Т. Шевченка, що не дозволяє показати величі України як держави з волелюбними князями та гетьманами як самобутньої країни з міцними традиціями, сильною волею, національною історією.

Важливо, що російськоцентричну ідею про спільну державу та мову для росіян та українців спростовано понад століття тому. Саме проти російських впливів боровся історик М. Грушевський, який поділив історію України та Росії як дві навзаєм несумісні константи; І. Франко, який (бувши інтелектуалом-поліглотом) показав зародки державницької системи ще в XI ст.; Д. Донцов, який у передмові до третього видання «Націоналізму» дає непроминально чітку настанову для побудови самостійної держави, суть якої полягає в такому: «повний розрив з усякою Росією, а культурно – повне протиставлення цілому духовому комплексі Московщини» (Донцов, 2006: 20).

Українознавчий вектор статті показано в даних друкарства, давніх писемних пам'ятках, які відтворюють соборницькі та національні прагнення українців та є базою для формування державоцентричної позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ашкрофт Б. Язык. *Ab imperio*. № 2. 2005. С. 69–100.
2. Вульпиус Р. Языковая политика в Российской империи и украинский перевод Библии (1860–1906). *Ab imperio*. № 2. 2005. С. 191–224.
3. Губерначук С. Трипілля і українська мова. Київ : Фенікс, 2005. 232 с.
4. Герасимов І., Глебов С., Каплуновський А., Могільнер М., Семьонов А. Навіщо Ab Imperio? *Україна Модерна. Критика* : Київ–Львів, 2007. № 12(1), С. 129–136. URL: http://uamoderna.com/images/archiv/12_1/7_UM_12_Example_AbImperio.pdf (дата звернення: 08.04.20 р.).
5. Донцов Д. Дух нашої давнини. Львів–Київ : Накладом Юрія Криворучка, 2011. 160 с.
6. Донцов Д. Націоналізм. Вінниця : ДП «ДКФ», 2006. 236 с.
7. Донцов Д. Росія чи Європа? *Донцов Дмитро. Літературна есеїстика* / відп. ред. і упорядник О. Баган. Дрогобич : Відродження, 2009. С. 265–283.
8. Донцов Д. Три роки відновленого «Л.-Н. Вістника». *Донцов Дмитро. Вибрані твори : в 10 т. / упоряд. О. Баган. Дрогобич : Відродження, 2012. Т. 2. С. 177–182.*
9. Ісаевич Я. Друкарство і книговидання. *Енциклопедія сучасної України*. Київ, 2008. Т. 8. С. 444–449.
10. Космеда Т. Его і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу : монографія. Дрогобич : Коло, 2012. 372 с.
11. Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні: зовнішня історія української мови. Київ : К. І. С. 2004. 176 с.
12. Лизанчук В. Чи можна поєднати націоналізм і глобалізм? *Урок Української*. 2004. № 8–9. С. 5–9.
13. Лукінюк М. Обережно: міфи! *Спроба системного підходу до висвітлення фальшувань історії України*. Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2003. 576 с.
14. Микитюк О. Сучасна українська мова: самотність, система, норма : навч. посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2018. 440 с.
15. Мельникова Е «Сближались народы края, представителем которого являюсь я»: краеведческое движение 1920–1930-х годов и советская национальная политика. *Ab imperio*. № 1. 2012. С. 209–240.
16. Остапчук О. Рец. на: *Harvard Ukrainian Studies*, vol. 29, № 1–4, 2007 (2011): *Ukrainian Philology and Linguistics in the Twenty-First Century*. Edited by Michael S. Flier. ISSN: 0363-0570. *Ab imperio*. 2012. № 2. С. 541–551.
17. Сикорський І. Що таке нація і другі форми народної життя? *Ab imperio*. № 3. 2003. С. 241–287.
18. Фаріон І. Степан Бандера – практик, теоретик, містик націоналістичного руху. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. 32 с.
19. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. З останніх десятиліть ХІХ в. Дрогобич : Відродження, 2008. 464 с.
20. Хрох М. Язык как инструмент гражданского равенства. *Ab imperio*. № 3. 2005. С. 21–34.
21. Шаркань В. Формування наукового стилю нової української літературної мови в підросійській Україні. *Українська мова*. 2013. № 2. С. 100–118.
22. Штепа П. Московство: його походження, зміст, форми й історична тяглість. Видання четверте. Дрогобич–Львів : Відродження, 2003. 412 с.

REFERENCES

1. Ashkroft B. Jazyk [Language]. *Ab imperio*, 2005, Nr. 2, pp. 69–100 [in Russian].
2. Vul'pius R. Jazykovaja politika v Rossijskoj imperii i ukrainskij perevod Biblii (1860–1906) [Language Policy in the Russian Empire and Ukrainian Bible Translation (1860–1906)]. *Ab imperio*, 2005, Nr. 2, pp. 191–224 [in Russian].
3. Hubernachuk S. Trypillia i ukrainska mova [Trypillia and the Ukrainian Language]. Kyiv, Feniks, 2005, 232 p. [in Ukrainian].
4. Gierasimov I., Glielov S., Kaplunovskyi A., Mogilner M., Siemonov A. Navishcho Ab Imperio? [Why Ab Imperio?]. *Ukraina Moderna [Modern Ukraine]*. Kyiv – Lviv, Krytyka, 2007, Nr. 12 (1), pp. 129–136, available at: http://uamoderna.com/images/archiv/12_1/7_UM_12_Example_AbImperio.pdf (access April 8, 2020), [in Ukrainian].
5. Dontsov D. Dukh nashoi davnyiny [The Spirit of Our Past]. Lviv – Kyiv, Nakladom Yuriiia Kryvoruchka, 2011, 160 p. [in Ukrainian].
6. Dontsov D. Natsionalizm [Nationalism]. Vinnytsia, DP “DKF”, 2006, 236 p. [in Ukrainian].
7. Dontsov D. Rosiia chy Evropa? [Russia or Europe?]. *Literaturna esestyka [Literary Essays]*. Drohobych, Vidrozhennia, 2009, pp. 265–283 [in Ukrainian].
8. Dontsov D. Try roky vidnovlenoho “L.-N. Vistnyka” [Three years of renewed “Literary-Scientific Bulletin”]. *Vybrani tvory: v 10 t. [Selected works: in 10 vol.]*. Drohobych, Vidrozhennia, 2012, Vol. 2, pp. 177–182 [in Ukrainian].
9. Isaievych Ya. D. Drukarstvo i knyhovydannia [Printing and Book Publishing]. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]*. Kyiv, 2008, Vol. 8, pp. 444–449 [in Ukrainian].
10. Kosmeda T. Ego i Alter Ego Tarasa Shevchenka v komunikativnomu prostori shchodennykovoho dyskursu: monohrafiia [Taras Shevchenko's Ego and Alter Ego in the Communicative Space of Diary Discourse: A Monograph]. Drohobych, Kolo, 2012, 372 p. [in Ukrainian].
11. Kubaichuk V. Khronolohiia movnykh podii v Ukraini: zovnishnia istoriia ukrainskoi movy [The Chronology of Language Events in Ukraine: The Foreign History of the Ukrainian Language]. Kyiv, K.I.S., 2004, 176 p. [in Ukrainian].
12. Lyzanchuk V. Chy mozna poiednati natsionalizm i hlobalizm? [Can Nationalism and Globalism be Combined?]. *Urok Ukrainskoi [Ukrainian Lesson]*, 2004, Nr. 8–9, pp. 5–9 [in Ukrainian].

13. Lukiniuk M. V. Oberezhno: mify! Sproba systemnoho pidkhopu do vysvitlennia falshuvan istorii Ukrainy [Beware: Myths! An Attempt at a Systematic Approach to the Coverage of Falsifications of the History of Ukraine]. Kyiv, Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy, 2003, 576 p. [in Ukrainian].
14. Mykytiuk O. Suchasna ukrainska mova: samobutnist, systema, norma: navch. posibnyk [Modern Ukrainian Language: Identity, System, Norm: A Textbook]. Lviv, Publishing House of the Lviv Polytechnic, 2018, 440 p. [in Ukrainian].
15. Melnikova E. «Sblizhalis narody kraja, predstavitelem kotorogo javljajus ja»: kraevedcheskoe dvizhenie 1920–1930-h godov i sovetskaja nacionalnaja politika [“The people of the region, of which I am a representative, came closer”: The Local History Movement of the 1920–1930s and Soviet National Policy]. Ab imperio, Nr. 1, 2012, pp. 209–240 [in Russian].
16. Ostapchuk O. Retsenziia na Harvard Ukrainian Studies, vol. 29, no. 1-4, 2007 (2011): Ukrainian Philology and Linguistics in the Twenty-First Century. Edited by Michael S. Flier. ISSN: 0363-0570 [Review of Harvard Ukrainian Studies, vol. 29, no. 1-4, 2007 (2011): Ukrainian Philology and Linguistics in the Twenty-First Century. Edited by Michael S. Flier. ISSN: 0363-0570]. Ab imperio, Nr. 2, 2012, pp. 541–551 [in Russian].
17. Sikorskij I. Chto takoe nacija i drugie formy narodnoj zhizni? [What is a Nation and Other Forms of Folk Life?]. Ab imperio, Nr. 3, 2003, pp. 241–287 [in Russian].
18. Farion I. Stepan Bandera – praktyk, teoretyk, mistyk natsionalistychnoho rukhu [Stepan Bandera is a Practitioner, Theorist, Mystic of the Nationalist Movement.]. Ivano-Frankivsk, Misto NV, 2009, 32 p. [in Ukrainian].
19. Franko I. Narys istorii ukrainsko-ruskoj literatury do 1890 r. Z ostannikh desiatylit XIX v. [Essay on the History of Ukrainian-Russian Literature up to 1890. From the Last Decades of the XIXth century]. Drohobych, Vidrozhennia, 2008, 464 p. [in Ukrainian].
20. Hroh M. Jazyk kak instrument grazhdanskogo ravenstva [Language as an Instrument of Civil Equality]. Ab imperio, Nr. 3, 2005, pp. 21–34 [in Russian].
21. Sharkan V. Formuvannia naukovooho stylu novoi ukrainskoj literaturnoi movy v pidrosiiskii Ukraini [Formation of the Scientific Style of the New Ukrainian Literary Language in Sub-Russian Ukraine]. Ukrainska mova [Ukrainian language], 2013, Nr. 2, pp. 100–118 [in Ukrainian].
22. Shtepa P. Moskovstvo: yoho pokhodzhennia, zmist, formy y istorychna tiahlist [Moskovism: its Origin, Content, Forms and Historical Gravity]. Drohobych – Lviv, Vidrozhennia, 2003, 412 p. [in Ukrainian].